

DE KORENSLANG (ELAPHE GUTTATA GUTTATA) IN DE NA-
TUUR EN IN HET TERRARIUM, DEEL III: DE KWEK.

Door: Ulf Olsen, Ørnevej 6, 4040 Jyllinge, Dene-
marken.

Inhoud: Mijn eerste korenslangen - Mijn eerste
kweek - Het uitbroeden van de eieren -
Problemen met het uitbroeden - De jongen -
De huisvesting - Het voedsel - De eerste
maaltijd - Het opgroeien van de jongen -
Latere kweken - Albino's - Epiloog.

MIJN EERSTE KORENSLANGEN

Ik schafte mijn eerste korenslang in mei 1973 aan:
een volwassen, wildvang vrouwtje van ongeveer 120
cm lang. Ik weet niet hoe oud ze toen was, maar
naar haar grootte en omvang te oordelen, was ze
minstens vijf tot hoogstens zeven jaar oud. Mijn
'oude vrouwtje' zoals ik haar noem, leeft na elf
jaar nog steeds in goede gezondheid. Ze is in het
geheel niet ziekelijk, maar ze kan haar leeftijd
toch niet helemaal meer verdoezelen. Haar eens zo
mooie kleurenpracht is wat verbleekt, maar wat
geeft dat - wij worden er met de jaren ook niet
mooier op. Overigens geldt dat eigenlijk voor alle
slangen, naarmate ze ouder worden gaat de kleur-
intensiteit wat achteruit en worden ze donkerder
van kleur.

Nadat het 'oude vrouwtje' een jaar alleen was ge-
weest, kreeg ik in het voorjaar van 1974 twee klei-
nere mannetjes te pakken. Het waren ook wildvang
exemplaren en vermoedelijk twee jaar oud (in die
tijd was het niet zo makkelijk om aan een koren-
slang te komen). Het was al snel duidelijk, dat

één van de mannetjes niet helemaal zonder problemen was, daarom kreeg hij een vitamine-injectie bij de Landbouwhogeschool (ik had toen op dat gebied nog geen kennis van zaken). Het zag er naar uit dat de behandeling resultaat had, want de beginnende mondrot ging over en het verteringsproces was op het eerste gezicht ook in orde. Helaas slechts op het eerste gezicht, want na enige maanden vertoonde hij weer tekenen van zwakte wat betreft het verteren van voedsel, en stierf ongeveer een week na de laatste voeding en het uitbraken daarvan. Een sekte op de Landbouwhogeschool wees uit, dat een onverteerde schedel van een muis klem had gezeten bij de darmingang. Als ik nu aan het verloop van die gebeurtenissen terug denk, kom ik tot de konklusie dat de slang waarschijnlijk gered had kunnen worden, als hij naast een behandeling met vitaminen ook een antibiotica-kuur had gekregen. Dan was de maaginfektie, welke schuldig was aan een verminderd verteringsproces gestopt, en niet enkel afgeremd. Het andere mannetje daarentegen, was probleemloos en evenals mijn 'oude vrouwtje' leeft hij ook nog steeds en maakt het goed. In de loop van 1974 groeide het mannetje flink en had begin 1975 een lengte van ruim een meter. Het vrouwtje was al in het vorige artikel beschreven terrarium gehuisvest en kreeg nu gezelschap van het mannetje. Beide slangen wenden zeer snel aan het terrarium, en aan elkaars doen en laten in het terrarium. Het bleek na verloop van tijd dat ze zich steeds minder in hun schuilplaats ophielden. Ook lieten ze zich niet meer verstoren wanneer de terrariumdeuren werden geopend; ze werden juist steeds brutaler, waarbij alles wat zich bewoog, onderzocht moest worden op eetbaarheid. Vanaf het moment dat ik het mannetje bij het vrouwtje in het terrarium zette, was ik erg benieuwd of het zou lukken met deze twee te kweken. Het hele voorjaar van 1975 wierp ik menig verwachtingsvolle blik naar het terrarium in de

Foto 1. Eierlegend vrouwtje / Egg-laying female.
Foto: Ulf Olsen.

Foto 2. Uitkomende eieren / Hatching eggs. Foto:
Ulf Olsen.

hoop enige aktiviteit te bespeuren die kon duiden op iets als 'liefde' tussen de twee, maar eigenlijk gebeurde er niets ongewoons. Ze aten allebei hun min of meer wekelijkse maaltijd, zagen er tevreden uit en bedelden bijna voortdurend om meer eten - en dat was dat. Maar die twee bedrogen me wel, zonder me daarover nu te beklagen. Toch was dat in die tijd niet zo moeilijk, want mijn vermogen om alle kleine nuances in hun gedrag op te merken was bepaald niet om over naar huis te schrijven. Natuurlijk, als het mannetje het vrouwtje flink achterna gezeten zou hebben, had ik dat wel gemerkt, maar ze deden het op een meer diskrete manier en vrijden naar alle waarschijnlijkheid stilletjes 's nachts, wanneer niemand toekeek. Ik verbaasde me er in elk geval over dat de omvang van het vrouwtje aanzienlijk toenam in de loop van april en haar eetlust nam gelijktijdig evenredig af. Pas eind april, toen ze niet eens te verleiden was om ook maar een klein muisje te eten, begreep ik eindelijk wat er aan de hand was. Ze was nu ook erg rusteloos geworden en zocht overal naar een plaats in het terrarium met een goede temperatuur en de juiste vochtigheid op de bodem voor het leggen van de eieren, wat al snel zou gebeuren. Aangezien het niet de gewoonte is een hoop rottende planten, of iets anders dat een slang zou kunnen gebruiken in het terrarium te hebben, zal het dier nooit een plaats naar tevredenheid vinden. Ze zal vertwijfeld en bijna onafgebroken haar zoektocht voortzetten, tot een paar uur voor het leggen van de eieren. En waar legt zij ze dan? Aangezien het vaak meer ontbreekt aan de juiste vochtigheidsgraad, dan aan de juiste temperatuur, kiest ze niet zelden de waterbak en dat is echt rampzalig. De eieren mogen niet langere tijd gedeeltelijk onder water staan, aangezien de embryo's dan sterven vanwege een gebrekkige zuurstoftoevoer door de poreuze eierschaal. De waterbak

moet altijd één of twee dagen voor het leggen van de eieren verwijderd worden en worden vervangen door een heel klein waterbakje, waar de eieren niet in kunnen.

Maar terug naar het vrouwtje dat geen geschikte plaats kan vinden om haar eieren te leggen. Hier kan de terrariumhouder de helpende hand bieden. De manier waarop ik het probleem heb opgelost werkt al vele jaren zonder mankeren, dus ik durf het best aan te bevelen ter navolging. Slechts één keer is mijn kunstmatige legplaats niet geaccepteerd. De desbetreffende slangesoort was een lui-paardslang (*Elaphe situla*), die de dag tevoren de legplaats leek te hebben goedgekeurd, maar toch de waterbak verkoos.

MIJN EERSTE KWEK

De betreffende legplaats is gewoon een broodtrommeltje, een doos voor het bewaren van eten of een andere soortgelijke kunststof doos met deksel. Men moet natuurlijk een doos van de juiste grootte kiezen, in verhouding tot de slang die hem moet gebruiken. De doos wordt voor de helft gevuld met vochtig turfstrooisel (zonder toegevoegde mest!), welke men tevoren gekookt heeft zodat alle levende organismen dood zijn - vooral schimmels en bacteriën. Verder moet men er voor zorgen dat de slang de doos in en uit kan. Ofwel door de deksel aan één kant een weinig open te laten staan, of door een passende opening in de deksel te maken. De deksel vervult twee functies: ten eerste, de slang zal de plaats aantrekkelijker vinden wanneer ze niet zo makkelijk toegankelijk is of, met andere woorden, goed verborgen; ten tweede zorgt het deksel ervoor dat de verdamping van het turfstrooisel gering zal zijn, in die zin dat het meerdere dagen vochtig blijft.

Zo gauw een zwanger vrouwtje tekenen van rusteloos-

heid gaat vertonen, wordt de doos in het terrarium gezet, het liefst op een plaats met een matige bodemwarmte, zodat de temperatuur in de doos goed blijft. Dat zal voor de meeste slangen die tot deze familie behoren zo'n 26-28°C zijn. Men zal nu merken dat het zwangere vrouwtje zeer grondig de inhoud van de doos zal onderzoeken. Ze zal zich daarbij voor kortere en langere tijd installeren, afgewisseld met een verblijf op verscheidene andere plaatsen in het terrarium. Haar rusteloosheid is in geen geval verdwenen, hetgeen heel natuurlijk is, maar het is beduidend minder als wat het geweest zou zijn zonder doos, en haar gewroet en gegraaf op andere plaatsen, evenals haar verwoede pogingen om uit het terrarium te kruipen zullen tot een minimum beperkt zijn. Zij heeft namelijk in de doos een bruikbare plaats gevonden om binnenkort haar eieren te leggen. Maar haar ingewortelde drang om zich steeds te verzekeren, dat de plaats er nog steeds is en dat de omstandigheden nog steeds aanvaardbaar zijn, zorgt er voor dat ze ontelbare malen per dag, tot aan het leggen van de eieren, zich daarvan overtuigt door de doos op te zoeken. Een halve tot hele dag voor het leggen van de eieren, zal het vrouwtje voorgoed haar intrek in de doos nemen. Sommige vrouwtjes leggen de eieren meteen boven op het vochtige turfstrooisel, maar de meeste proberen toch om ze zodanig te leggen dat ze min of meer bedekt zijn.

Op 6 mei 1975 legde mijn 'oude vrouwtje' tot mijn grote vreugde haar eieren - in totaal zestien stuks. Ze legde het eerste ei rond zes uur 's morgens en pas tegen twee uur 's middags perste zij het laatste ei eruit. Dat het een inspannende bezigheid geweest was, daaraan was geen twijfel mogelijk, want ze bleef roerloos liggen en zag er vreselijk zielig en afgemat uit. Omdat ze daar in de avond nog steeds lag en zich niet van haar plaats bewoog, tilde ik haar kop voorzichtig wat omhoog en bood haar wat water aan, hetgeen ze da-

delijk gulzig opdronk. Het is heel normaal dat slangen op die manier blijven liggen en een tijd bijkomen, na het leggen van de eieren.

De eieren zijn vrij vochtig na het leggen, en zullen nadat ze in korte tijd opgedroogd zijn, aan elkaar gekleefd zijn. In de meeste gevallen laten ze zich - met inachtneming van uiterste voorzichtigheid - van elkaar halen, maar het is onvermijdelijk dat het oppervlak van de eieren, op de plaats waar ze aan elkaar vast zaten, zwakker wordt. Als ze slechts op een zeer klein plekje aan elkaar zitten, is het beter om ze niet van elkaar te halen. Men moet er ook aan denken, nadat het vrouwtje de eieren heeft gelegd, het vrouwtje goed te onderzoeken, om na te gaan of ze geen eieren meer in haar lichaam heeft. Als dat het geval is, kan men dat duidelijk voelen en het is belangrijk dat ze eruit komen. Wanneer het niet anders kan, dan met kracht het ei tot ongeveer de cloaca naar beneden te drukken. Lukt dit niet, dan is er normaal gesproken geen andere uitweg dan dat het door een operatieve ingreep verwijderd wordt en daarmee moet men niet al te lang wachten. Hoogstens twee tot drie weken. Gelukkig gebeurt het niet vaak dat één of meer eieren achterblijven, maar zo onbekend is het verschijnsel nu ook weer niet. Wat betreft mijn eigen ervaring is het tot één geval beperkt gebleven.

Een paar dagen nadat de eieren waren gelegd moest ik de Californische koningsslang (*Lampropeltis getulus californica*) helpen om het laatste ei, dat abnormaal groot was, eruit te krijgen. De zaak werd verholpen door het ei naar de cloaca te knijpen en te masseren en toen het eenmaal daar was, lukte het de slang in de loop van een paar uur om het ei er zelf uit te persen.

Wanneer een ei in de slang achterblijft zijn er twee mogelijkheden: of het ei wordt geresorbeerd en dan is alles in orde, of het ei begint in de loop van een paar weken te rotten en de slang sterft

uiteindelijk. Hetzelfde geldt voor levendbarende slangen.

HET UITBROEDEN VAN DE EIEREN

Voor het uitbroeden van de eieren zijn ongeveer evenveel manieren te vinden als dat er mensen zijn die slange-eieren hebben proberen uit te broeden. Mijn broed-arsenaal bestaat uit een met silikonenkit aan elkaar gelijmd aquarium. Daarin zijn twee lagen bakstenen op de bodem geplaatst, met water tot 1-1,5 cm onder de bovenkant van de bakstenen. Boven op de bakstenen zijn twee rijen bloempotten van ongeglazuurd aardewerk gezet, die ieder apart zijn afgedekt met een gaas van metaaldraad met daarboven een glasplaat (luchtverversing en tegelijkertijd een bescherming voor de eieren tegen druppelend condenswater van het dekglas van het terrarium).

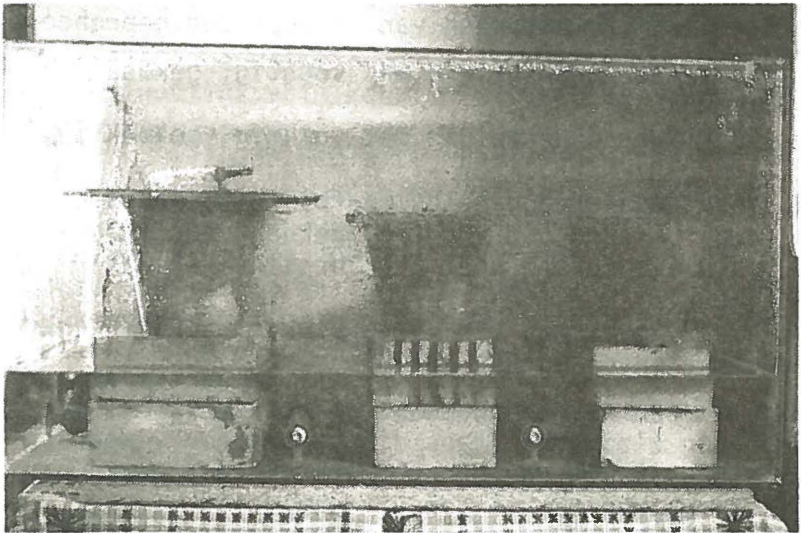

Foto 3. Broedstovf voor eieren. Foto: Ulf Olsen.

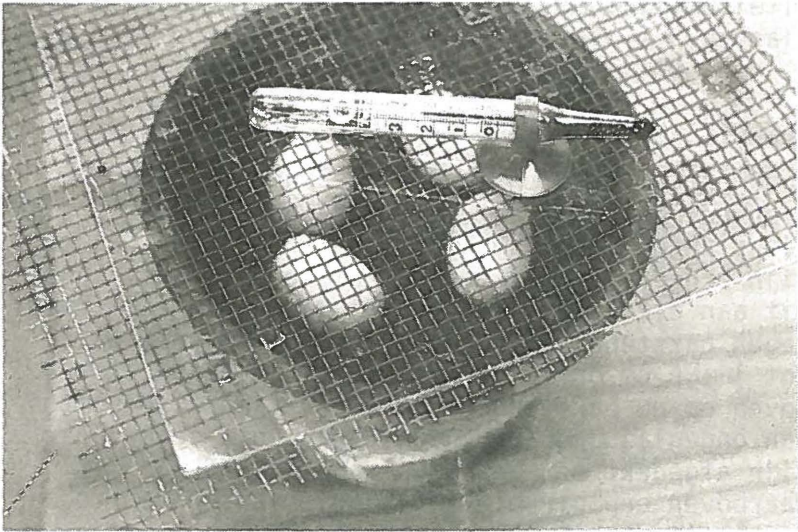

Foto 4. Het uitbroeden van de eieren. Foto: Ulf Olsén.

Bij dit eerste *guttata*-legselsel, heb ik vier verschillende inrichtingen van bloempotten geprobeerd:

1. Voor tweederde gevuld met vochtig, gekookt turfstrooisel
2. Voor tweederde gevuld met vochtig, gekookt gravel
3. Voor tweederde gevuld, waarbij het onderste deel bestond uit vochtig, gekookt turfstrooisel en het bovenste deel uit vochtig, gekookt gravel
4. Als 3, maar met een klein stukje polystyreenplaat boven op het gravel

Alle eieren werden onbedekt op het substraat gelegd, in kleine kuiltjes die er met een vinger in werden gedrukt, en in het geval van de polystyreenplaat met een mes werden uitgehouden.

Na twee weken was duidelijk te zien dat de eieren die in bloempot 3 waren geplaatst het het beste

deden. In 1 vond ik de bodemkondities te vochtig en in 2 wat te droog. Toch geloof ik dat de eieren in beide gevallen goed zouden zijn gebleven, terwijl de eieren die op de polystyreen-plaat geplaatst waren, al flink aan het verschrompelen waren. Alle bloempotten werden nu veranderd in de combinatie beschreven bij 3, en na een week waren ook de eieren van de polystyreen-plaat weer helemaal goed. Deze combinatie van gelijke delen turfstrooisel en gravel in een laag heb ik naar tevredenheid tot op de dag van vandaag gebruikt.

Om een goede temperatuur te verkrijgen plaatste ik twee verwarmingselementen, geschikt voor een terrarium, samen met een bijbehorende thermostaat onder de waterlijn en stelde de thermostaat in, zodat de temperatuur van de lucht in de bloempotten de hele dag vrij konstant op 28°C bleef. Deze methode heb ik sinds die tijd niet meer toegepast en ik laat nu de temperatuur 's nachts een paar graden dalen, zodat de eieren blootstaan aan een temperatuurschommeling van drie tot vier graden in de loop van één etmaal. Maar de temperatuur overdag is nog steeds 28°C. De relatieve luchtvochtigheid in de bloempotten ligt vrij konstant tussen de 92 en 96%. Na ongeveer zes weken zagen de meeste eieren er nog strak, wit en goed uit, maar vijf waren niet langer spierwit. Ze zagen er wat roze gekleurd uit en bij een paar van deze eieren had ik moeite om de schimmels weg te houden. Deze vijf eieren waren niet zo mooi strak en waren duidelijk niet in omvang toegenomen. Duidelijke aanwijzingen dus, dat deze eieren onbevruucht waren, hetgeen later ook het geval bleek te zijn.

Op 5 juli 1975, laat in de middag, na zestig dagen begonnen de eieren eindelijk uit te komen. Bij twee eieren kon men dan ook een klein neuspuntje uit een snee in het ei zien, welke de jongen tevoren met hun scherpe eitand hadden gemaakt. De dag daarna kwamen nog drie eieren uit, en de vol-

gende dag weer vier eieren. Uiteindelijk kwamen 8 juli, laat in de avond, de laatste twee eieren uit. Nu verlaten jonge slangen nooit direkt het ei nadat ze uitkomen en in sommige gevallen heeft het wel vijf dagen geduurd, maar normaal gebeurt het binnen de tien tot veertig uur. In deze periode komen de jongen bij van de inspanning tijdens het uitkomen en nemen ze de rest van de dooier op, die nog steeds via de navelstreng met het jonge dier verbonden is. In dit stadium moet men de jongen niet meer dan nodig verstoren. Dat heb ik drie jaar geleden uit bittere ervaring geleerd. Vroeger fotografeerde ik vaak enkele jongen, speciaal die, welke hun kopje helemaal uit het ei hadden. Wanneer men ze te zeer verstoord, hetgeen ik waarschijnlijk met een jong heb gedaan, trekken ze zich weer helemaal terug in het ei. Toch was ik daar niet zo door verontrust, omdat ik dat eerder al gezien had en waarbij ze na enige minuten al weer met hun neusje naar buiten kwamen. Dat gebeurde in dit geval niet, want toen ik een half uur later naar het ei ging kijken, was er geen snuit te zien en waren er ook geen luchtbellen bij enkele van de sneetjes. Daar maakte ik me absoluut niet druk om en opende daarom voorzichtig de bovenste helft van het ei om te kijken, waar hij zijn kop had. Hij had geprobeerd zijn kop weer door de eischaal heen te steken, ongeveer 1 cm van de plek waar hij tevoren een paar sneetjes had gemaakt. Om dat te doen, moest hij zijn kop tussen twee van zijn eigen windingen duwen, maar hierbij was zijn bek open gegaan en hij zat met een gapende bek vast in een van de windingen en kon niet meer voor- of achteruit. Onder zulke inspanningen neemt het energieverbruik flink toe en daardoor is hij nog vrij snel gestikt. Toch beschouw ik dat ongeluk nog steeds als een op zichzelf staande gebeurtenis en ik zal ook in de toekomst de pas uitgekomen jongen, voordat ze het ei verlaten, foto-

Foto 6. Kast met verwarmingsplaten / Cupboard with heating plates. Foto: Ulf Olsen.

graferen. Maar met inachtneming van nog grotere voorzichtigheid en langzamere bewegingen.

PROBLEMEN MET HET UITBROEDEN

Voor de elf bevruchte *guttata*-eieren uit 1975, varieerde de tijdsduur van uitkomen tot het verlaten van het ei tussen de achttien en tweeëndertig uur en alle jongen, op twee na, zagen er gaaf en gezond uit. Hun lengte varieerde tussen 25 en 29 cm en het gewicht lag tussen de 5,5 en 7,75 g. Zoals

Foto 5. Misvormd jong. Foto: Ulf Olsen.

eerder gezegd waren twee van de elf jongen niet helemaal gaaf; de één had een ernstige misvorming van de wervelkolom, ongeveer 5 cm van de kop en eenzelfde misvorming aan het achterlijf net voor de cloaca. De andere slang had een wat minder ernstige misvorming aan het achterlijf. Eerstgenoemde kon niet op eigen kracht het ei verlaten en stierf ongeveer een halve dag nadat hij met hulp eruit was gehaald. De ander funktioneerde daarentegen normaal en groeide op. Zulke afwijkingen en misvormingen zijn een tamelijk bekend verschijnsel. Hoewel de oorzaken nog niet helemaal duidelijk zijn, bestaat er geen twijfel over de invloed van een lange periode van een wat te hoge temperatuur tijdens het uitbroeden van de eieren.

Van de vele korenslangen, die ik de jaren na dat eerste legsel heb gekweekt, is het nooit meer voorgekomen dat sommige jongen in enige mate misvormd waren. Verder is het de ervaring van anderen en mijzelf, dat eieren van *Elaphe guttata* niet erg gevoelig zijn. Zolang de eieren goed en gezond zijn, verdragen ze zowel een tamelijk hardhandige behandeling als vrij grote, kortstondige temperatuurschommelingen. Ze verdragen ook een behoorlijk sterke uitdroging, als ze maar na een aantal dagen de gelegenheid krijgen voldoende vocht op te nemen uit de omgeving, zodat ze opnieuw rond en strak worden. In 1978 verzond ik bijvoorbeeld een legsel van een korenslang-vrouwje, dat ze korte tijd tevoren gelegd had, vanuit noord Florida naar Denemarken. De eieren werden in vochtig keukenpapier gepakt en daarna in een stoffen zak gedaan, waarbij ze na aankomst in Denemarken werden uitgebreed onder de reeds eerder beschreven omstandigheden. Geen van de eieren liep schade op door het transport en ze kwamen uit met gezonde jongen.

Wat betreft het omdraaien van de eieren, hetgeen gemakkelijk gebeurt wanneer men de bovenkant van de eieren, kort nadat ze gelegd zijn, niet merkt met een ballpoint, gebeurt er ogenschijnlijk niets met

de eieren - tenminste niet tijdens de eerste periode van de broedtijd. Toch raad ik aan de eieren niet om te draaien, vooral tijdens de laatste vijf tot zes weken van de broedtijd. Zo is men tenminste zeker dat ze daarvan geen schade ondervinden.

DE JONGEN

De pas uitgekomen jonge slangen hebben in verhouding tot hun lichaam vrij grote kopjes en vooral de kleuren zijn anders dan van volwassen dieren. De zadelvormige vlekken zijn wat donkerder en wat meer bruin getint dan rood. De ruimten tussen de zadelvormige vlekken lichten juist wel duidelijk op, omdat ze meer naar het licht geel-oranje met wat roze ertussen neigen en wit of zeer donkergrijs omringd zijn. Naarmate ze ouder worden en de slang groeit, veranderen de kleuren en wanneer de slang geslachtsrijp is heeft hij zijn uiteindelijke kleur gekregen. In tegenstelling tot veel andere *Elaphe*-soorten, waar zowel de kleur als de tekening van de jongen erg verschillend is van volwassen exemplaren, treedt bij de korenslang geen verandering op, zodat ze vanaf hun geboorte tot hun dood onveranderd blijven. Opvallend bij veel jonge slangen is, dat ze een wat nerveus en heetgebakerd temperament hebben, vergeleken met volwassen dieren. Dit gedrag komt tot uiting in het zich voor lange tijd verborgen houden. Bij de minste verstoring vibreren ze krachtig met hun staart en vaak slaan ze een paar keer waarschuwend uit, zodra je te dichtbij komt. Voor jonge slangen is dit natuurlijk het ideale gedrag wat betreft overlevingskansen, omdat jonge slangetjes vaker als hier het geval is, eindigen als ontbijt voor een hele reeks andere dieren. Maar door zich goed te verschuilen en uiterst waakzaam te zijn of door zich op een zo dreigend mogelijke manier te verdedigen, redden een groot aantal jongen het en groeien voorspoedig op. Toch is aange-

toond dat wanneer ze in gevangenschap worden gehouden, de agressiviteit verhoudingsgewijs snel afneemt nadat de jongen gewend zijn aan het doen en laten van de verzorger, hoewel er af en toe individuen zijn die dat gedrag houden tot ze volwassen zijn.

En juist met dat gedrag van jonge slangen in gedachten, is het niet onbelangrijk hoe ze worden gehuisvest. Het is bijvoorbeeld een slecht idee om alle jongen samen in één terrarium te zetten. Men heeft niet alleen geen duidelijk overzicht over hoe vaak en hoeveel elk jong eet, maar vroeg of laat kan het gebeuren dat toevallig een keer, wat ik "onbedoeld kannibalisme" noem, optreedt. Of omdat twee slangen hetzelfde prooidier pakken en de één daarbij de ander opslokt, of dat één van de jongen in opgewonden staat, waar ze zich na het voeren in bevinden, zich aan één van zijn broertjes of zusjes vergrijpt, wanneer die een te snelle beweging met hun kop maken en nog steeds naar een prooidier ruiken. Daarbij moeten we er aan denken dat slangen geen sociale dieren zijn, maar juist eenlingen. Wanneer men er meerdere bij elkaar houdt, zullen de meest nerveuze individuen zich zo onrustig voelen door de aanwezigheid van de anderen, dat zijn drang naar veiligheid niet bevredigd wordt, hetgeen een dier met stress oplevert dat niet wil eten. Het beste wat men daarom kan doen, is om ieder jong zijn eigen mini-terrarium te geven. Paradoxaal genoeg heeft een jarenlange ervaring aangetoond, dat het uiteindelijk niet te groot moet zijn. Zover ik het kan beoordelen heeft het te maken met de veiligheidsdrang die slangen hebben.

DE HUISVESTING

De ideale grootte van een terrarium voor jonge korenslangen evenals voor de meeste andere slangen van die grootte kan men zien op foto 6 (p.139). Een

zwitserse kennis laat zijn schap met jonge slange-
tjes zien, waar plaats is voor vijfenveertig minia-
tuur-terraria in de vorm van plastic koelkast bak-
jes. De schap is voorzien van een thermostaat die
voor de juiste luchttemperatuur zorgt van 26-27°C.
Verder krijgen de slangen een matige bodemwarmte
van de metaalplaat waarop de dozen zijn geplaatst
(een warmtekabel is aan de onderkant gemonteerd).
In het deksel, dat van zacht plastic is en dat vast
zit en goed afsluit, is een uitsparing gemaakt.
Daarin is een zeer fijnmazig rooster van metaalgaas
gemonteerd (kan het best worden vastgesmolten met
een soldeerbout). De inrichting is erg eenvoudig.
Er moeten een waterbakje en goede, nauw passende
schuilmogelijkheden zijn. Persoonlijk vind ik als
bodembedekking krantepapier het meest geschikt (een
dubbelgevouwen pagina), maar andere materialen zo-
als mos en dergelijke, kunnen ook gebruikt worden.
Naarmate de slangen groter worden, worden ze in
steeds grotere bakjes geplaatst en na een half tot
één jaar kunnen ze gewoonlijk op de normale wijze
gehuisvest worden. Deze inrichting is niet geschikt
voor boombewonende slangen.

HET VOEDSEL

Mijn persoonlijke ervaring is dat dit de beste ma-
nier is om jonge slangetjes te houden. Dat wordt al
duidelijk doordat meer jongen vrijwillig en regel-
matig eten, dan wanneer ze onder ruimere omstandig-
heden gehouden worden, om al helemaal niet te spre-
ken van het feit als ze samen gehouden worden. Een
bijkomende oorzaak waardoor het vaak moeilijk is om
sommige jongen aan het eten te krijgen is, dat we
niet in staat zijn het prooidier aan te bieden waar-
aan ze normaal in de natuur de voorkeur gegeven
hadden. Het zou ook niet juist zijn van onze kant
om te proberen die prooidieren te pakken te krijgen
welke door een groot aantal gekweekte jongen ge-

Foto 7. Jong aan de maaltijd / Eating young. Foto: Ulf Otsen.

geten zou worden. Dat zou een kolossaal verbruik van jonge hagedissen en verschillende kleine kikkersoorten betekenen, wat niet akseptabel zou zijn. Een jonge slang, die het liefst jonge hagedissen eet, zal pas na een half jaar of langer voor het eerst jonge knaagdieren aannemen en tot die tijd moet hij gevoerd worden met één tot twee jonge hagedissen per week, dus ongeveer vijfenzeventig in totaal. Een aantal van tien hagedis-etende jonge slangetjes, wat vrij realistisch is voor een terrariumhouder die met slangen kweekt en twee tot drie legsels per jaar heeft, zal dan ongeveer zevenhonderdvijftig jonge hagedissen per jaar verbruiken. Terrariumhouders dienen geen dieren uit de natuur te halen, uitgezonderd insecten en dergelijke. Daarentegen zullen voor dat doel voedseldieren gekweekt moeten worden. Dat zijn in de praktijk vooral muizen en ratten. Gelukkig zijn er goede mogelijkheden om slangen die als jong dier een voorkeur hebben

voor hagedissen en kikkers, snel te wennen aan het aannemen van jonge muisjes. De jonge slangen worden voor de gek gehouden, door de muisjes in te smeren met een kikker of een hagedis, de ingewanden, hersenen of bloed van een muis, om maar enkele van de meest gebruikte methodes te noemen. Een enkele kikker of hagedis, wat bijvoorbeeld een gewond dier verkregen bij een dierenhandel kan zijn, kan enige seizoenen voor dat doel bewaard worden in een diepvriezer en slechts even ontdooid worden wanneer het gebruikt wordt. Lukt het je niet de slang voor de gek te houden, dan is er slechts één weg: dwangvoederen. Daartoe kan men reepjes kalfshart gebruiken, eventueel ingesmeerd met eigeel, of nog beter, jonge muisjes, eventueel samen met een klein visje, geheel of gedeeltelijk fijn gemalen.

DE EERSTE MAALTIJD

De pas uitgekomen jonge korenslangen zijn nog niet direkt aan hun eerste maaltijd toe. Eerst moeten ze hun eerste vervelling achter de rug hebben, één of twee dagen na het uitkomen. Dan is het moment aangebroken van de eerste voeding. Dat moet gebeuren met een eendags-muisje. Deze wordt 's avonds, net voor het licht uitgaat, levend aangeboden. Als de muis niet voor de volgende avond is opgegeten, wordt hij gedood en opnieuw aangeboden. Als hij dan nog niet opgegeten wordt, is dat nog steeds geen reden tot wanhoop. De jonge slangetjes zijn namelijk goed voorzien van eidooier als ze het ei verlaten hebben en een deel van hen heeft geen drang om voedsel te nemen voordat deze reserves opgebruikt zijn, wat twee tot drie weken kan duren. Daarom is er geen reden om al meteen met het dwangvoederen van de hopelijk weinig jongen, die binnen deze tijd niet zelfstandig eten, te beginnen. Het is toch de vraag of men met het dwangvoederen drie of vier weken moet wachten, maar ik raad het niet

aan. Toch heb ik zelf een aantal keren gewacht tot er net zes weken voorbij waren, zonder dat het kwalijke gevolgen had. Acht weken is toch wel te lang, hetgeen ik in 1977 met drie jongen ondervond. Toen ik na acht weken begon met dwangvoederen, leek alles goed te gaan, omdat alle drie de slangen de nestmuisjes zonder problemen verteerden, waarmee ze ongeveer iedere derde dag gedwangvoederd werden. Maar na vijf weken dwangvoederen stierf eerst één en de week daarna nog één van deze drie jongen. Het is natuurlijk heel individueel, hoe lang een enkel jong gezond kan blijven zonder voedsel aan te nemen. Dat hangt af van het feit hoe groot de reserves waren die hij van het ei meekreeg.

HET OPGROEIEN VAN DE JONGEN

Jonge slangen moeten vaker gevoerd worden dan volwassen dieren en niet met te grote hoeveelheden per keer. In hun eerste levensjaar moeten jonge korenslangen minstens één en hoogstens twee jonge muisjes per week hebben. Gemiddeld zal anderhalf per week voldoende zijn, vooropgesteld dat de muisjes groter worden naarmate de slang groeit. Het is niet erg een enkele week over te slaan en daarna met een tussenpoze van twee tot drie dagen te voeren om weer bij te komen. Er zijn mensen die hun jonge slangen net zoveel laten eten als ze zelf willen. Op die manier is een korenslang in de loop van twaalf tot veertien maanden op geslachtsrijpe grootte (ongeveer 80-90 cm). Maar het resultaat is een slang met een kleine kop en met een vet, overvoerd lichaam. Met andere woorden, een produkt dat wezenlijk afwijkt van korenslangen die in de natuur leven en waar het normaal zo'n drie jaar duurt om deze grootte te bereiken. Met name in de Verenigde Staten heeft men de laatste vijftien tot twintig jaar voorbeelden gezien van zulke vet-geweekte slangen en de ervaring heeft aangetoond

dat zulke dieren in het algemeen veel korter leven dan hun soortgenoten met een normale groeiwijze.

LATERE KWEKEN

Mijn "oude vrouwtje" en het mannetje hebben be-
slist niet stil gezeten de jaren na 1975. In de pe-
riode 1975-1985 heeft het vrouwtje in totaal 153
eieren gelegd en daaruit zijn 134 jongen gekomen,
waarvan slechts enkelen niet levensvatbaar waren.
In latere jaren hebben verder nog vier korenslang-
vrouwtjes 78 eieren gelegd met 75 jongen als re-
sultaat. Deze vier vrouwtjes zijn achtereenvolgens:
een vrouwtje (F_1) uit 1975, een vrouwtje (F_2) uit
1978 en een vrouwtje uit een van de eieren die ik
naar huis zond vanuit Florida in 1978 en tenslotte
een vrouwtje uit South Carolina, een gekweekt dier
uit 1979 van een kennis in de Verenigde Staten.
Uit het volgende schema van kweekresultaten van
mijn "oude vrouwtje" blijkt dat er in de jaren
1978 en 1981 twee legsels zijn geweest met een re-
latief korte tussenpauze. Zoiets kan af en toe in
de natuur voorkomen. Behalve wanneer het vrouwtje
in uitzonderlijk goede konditie is, wil ik toch ad-
viseren de beide slangen gescheiden te houden tot
de nazomer. Twee legsels na elkaar kost zoveel
energie van het vrouwtje dat ze vanwege gewichts-
verlies een langere tijd vrijaf moet hebben met
buitengewoon goede voeding gedurende een lange pe-
riode.

Wat betreft haar oude dag; ik heb het "oude vrouwtje" met "pensioen" laten gaan, dus de elf eieren, die ze in 1982 legde, waren de laatste. Overigens hebben de andere vrouwtjes om beurten de kans om te paren; in 1982 waren er dan ook twee legsels en in 1983 één legsel. Voor 1984 had ik ook maar één legsel gepland.

Tabel 1. Kweekresultaten met *Elaphe guttata* gedurende 1975-1982.

Datum eierleggen	Aantal eieren	Datum uitkomen eieren	Gemiddelde broedduur	Aantal onbevruchte eieren	Jongen dood in ei	Aantal levende jongen	Aantal snel gestorven jongen
6-5-75	16	5-7-75	60 d	5	-	11	2 (mismaakt)
17-4-76	16	19-6-76	63 d	1	-	15	3
4-5-77	17	5-7-77	62 d	1	-	16	2
11-4-78	19	13-6-78	63 d	2	-	17	-
23-6-78	13	24-8-78	62 d	-	-	13	-
27-4-79	21	30-6-79	64 d	1	1	19	2
30-4-80	16	14-7-80	76 d	3	1	12	1
22-4-81	12	26-6-81	66 d	-	-	12	1 (gestikt in ei na foto)
10-7-81	12	10-9-81	62 d	1	1	10	-
27-5-82	11	31-7-82	65 d	-	-	11	-

ALBINO'S

Vooral in de Verenigde Staten bestaat al enige jaren de wedijver om iets te hebben wat de buurman niet heeft. Voor een deel heeft men graag zogenaamde "intergrates", dat wil zeggen nakomelingen van ouders die van twee verschillende, maar aan elkaar verwante geslachten zijn, of van twee verschillende ondersoorten. En voor een deel is men dol op albino's of gedeeltelijke albino's van allerlei soorten. Persoonlijk geef ik niets om al deze vormen, omdat ikzelf van mening ben dat het weinig met natuur te maken heeft.

Ook de korenslang ontsnapt er niet aan wat dat betreft. Het was feitelijk met deze slangen, dat de albino-koorts serieus begon, zo'n tien jaar geleden. En nu gaat er nauwelijks een jaar voorbij zonder dat één of meer slange(onder-)soorten aan de lijst van gekweekte albino's wordt toegevoegd. Heden ten dage worden in de Verenigde Staten zeker tien keer zo veel albino-korenslangen in verschillende tinten gehouden, dan wat ik "echte" korenslangen noem, namelijk korenslangen met natuurlijke kleuren. Ik kan het trouwens niet laten al deze albino-slangen met witte muizen en parkieten te vergelijken.

EPILOOG

Ik ben mij terdege bewust van het feit dat ik erg in details ben getreden, bijna op het irritante af zal een ervaren terrariumhouder menen. Maar dat is weloverwogen gedaan, omdat ik ernaar gestreefd heb de minder ervaren terrariumhouder de helpende hand te bieden door antwoord te geven op enkele van de vele vragen die steeds opduiken en waarbij het moeilijk is een antwoord te vinden, verzameld op één plaats. Ik heb eveneens geprobeerd het artikel zo breed mogelijk te maken, zodat het niet slechts

Foto 8. Drie jaar nakweek / Three years of reproduction. Foto: Ulf Olsen.

gebruikt kan worden wanneer men korenslangen houdt, maar ook een groot aantal andere slangesoorten. Dan nog een enkel woord voor de beginner, of misschien degene die twijfelt, en voor diegene voor wie het houden van slangen gelijk staat aan het houden van wurgslangen. Geef de korenslang, of een andere net zo geschikte slangesoort, een kans. Je zult zien dat deze slangen minstens even interessant zijn om te houden, eigenlijk levendiger, nieuwsgieriger en brutaler kunnen zijn. Ze worden ook niet zo groot, zodat ieder plaats heeft om ze onder goede omstandigheden te houden, terwijl wurgslangen gegarandeerd onoplosbare problemen geven na verloop van tijd, wanneer ze 4-6 m lang worden. Daar vergat men aan te denken toen men die kleine tijger- of netpython van 60-70 cm kocht. Veel plezier!